

Försvarsutskottet

Statsrådets redogörelse till riksdagen om Finlands fortsatta deltagande i säkerhetssektorns utbildningssamarbete i Irak

Till utrikesutskottet

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse till riksdagen om Finlands fortsatta deltagande i säkerhetssektorns utbildningssamarbete i Irak (SRR 1/2019 rd): Ärendet har remitterats till försvarsutskottet för utlåtande till utrikesutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- enhetschef Riikka Eela, utrikesministeriet
- ambassadråd Anu Konttinen, utrikesministeriet
- äldre avdelningsstabsofficer Matti Kemppilä, försvarsministeriet
- överstelöjtnant Pasi Autio, Huvudstaben.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Statsrådet har lämnat en redogörelse (SRR 1/2019 rd) enligt lagen om militär krishantering (211/2006) om Finlands fortsatta deltagande i Irakinsatsen (Operation Inherent Resolve). I handlingen konstateras att statsrådet ska höra riksdagen genom att förelägga den en redogörelse eftersom det inte finns något egentligt FN-mandat för utbildningsuppdraget och en helhetsbedömning av insatsens karaktär och förhållanden talar för att redogörelsen utarbetas. Försvarsutskottet konstaterar att detta är den femte redogörelsen som föreläggs riksdagen efter att beslutet om deltagande i utbildningsinsatsen i Irak fattades i början av 2015. Utskottet har behandlat de tidigare redogörelserna i sina utlåtanden (FsUU 16/2014 rd, FsUU 1/2016 rd, FsUU 5/2017 rd, FsUU 10/2018 rd).

Vid sitt gemensamma sammanträde den 19 juni 2019 behandlade republikens president och statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskott Finlands deltagande i OIR-insatsen i Irak och fastställde som riktlinje att truppstyrkan höjs till 80 soldater för tiden 1 januari till 31 decem-

Utlåtande FsUU 2/2019 rd

ber 2020. Detta antal på 80 soldater inbegriper deltagande i utbildnings- och rådgivningsuppdrag i Irak och deltagande i nödvändiga stabs-, förvaltnings- och stöduppgifter. Finlands utbildning och rådgivning utvidgades 2017 till att utöver peshmergatrupperna också gälla säkerhetsstyrkor som underlyder Irans centralförvaltning.

I redogörelsen står det att trupperna fram till maj 2019 har utbildat över 4 200 peshmergasoldater och soldater i Iraks säkerhetsstyrkor. Utskottet lägger vikt vid principen i redogörelsen att de semimilitära PMF-trupperna som inte hör till den irakiska centraladministrationens säkerhetsstyrkor också framöver lämnas utanför Finlands utbildnings-, rådgivnings- och biståndsverksamhet. Enligt de sakkunniga som utskottet har utfrågat ska utbildningen och rådgivningen utveckla kapaciteten hos säkerhetsstyrkorna i Irak, inklusive Irakiska Kurdistan. OIR-insatsen ska enligt utskottets mening utbilda trupper som stärker Iraks inre kohesion. Utskottet instämmer i den oro som uttrycks i redogörelsen, att tvisterna mellan de olika grupperingarna i Irak kan tillspetsas när den gemensamma fienden Isis har besegrats.

OIR-insatsen: fokusområden och finländskt deltagande

I OIR-insatsen deltar 31 länder med sammanlagt över 6 500 soldater. I koalitionen deltar från Norden Finland, Sverige, Norge och Danmark. Utgångspunkten är enligt redogörelsen att varje land som ingår i koalitionen bestämmer hurdant stöd det bidrar med för Irak. Stödet ska dock utgå från de handlingslinjer som har fastställts för insatsen och den kapacitet som insatsen har begärt. Utbildningsverksamheten (Building Partnership Capacity, BPC) och rådgivningsverksamheten (Advise and Assist, A&A) utgör en central del av verksamheten inom OIR-insatsen.

Redogörelsen tar upp att de trupper som deltar i insatsen inte har gemensamt överenskomna regler om användning av maktmedel, utan insatsländerna fastställer egna regler för sina trupper. Utskottet konstaterar att de finländska soldaternas regler om användning av maktmedel i allt väsentligt bör vara i linje med de andra länder med vilka det praktiska samarbetet bedrivs.

Utskottet instämmer i redogörelsens bedömning att det allmänna läget i Irak fortsätter att vara instabilt. Säkerhetsläget varierar mycket från region till region och är utsatt för snabba förändringar. IS är fortfarande i stånd att utföra terrorattacker i Irak, och också koalitionsstyrkorna kan utsättas för attacker. Utskottet har i sina ställningstaganden konsekvent betonat vikten av handlingsmodeller som minimerar riskerna för de finländska truppers säkerhet. Redogörelsens linjeval att de finländska truppers verksamhet i fortsättningen koncentreras till kurdområdet i Erbil är enligt utskottets mening värt att stödja dels operativt, men också med avseende på garantierna för de finländska truppers säkerhet.

Försvarsmakten har enligt utskottets bedömning sammantaget klarat truppers egenskydd i OIR-insatsen med beröm; de finländska trupperna har inte lidit några förluster. Utskottet uppmärksammar i det här sammanhanget också att eventuella säkerhetsshot i hemlandet mot finländska soldater som tjänstgör i OIR-insatsen måste tas på allvar.

Deltagande i OIR utvecklar enligt redogörelsen det nationella försvarets kapaciteter. Värdefull erfarenhet kan erhållas om ledning och underhåll av en styrka och dess rörelser i krävande rådgivningsuppdrag i en multinationell omgivning. Utskottet omfattar analysen i redogörelsen att en

Utlåtande FsUU 2/2019 rd

ökning i antalet krävande rådgivaruppgifter är en synlig trend i den internationella militära kris-
hanteringen.

Sammanfattning

Utskottet konstaterar att de fortsatta utsikterna för OIR-insatsen påverkas betydligt av den åtstramade situationen på Persiska viken och av Förenta staternas viljeläge att fortsatt delta i insatserna. Utskottet påpekar att militära stödåtgärder bara är ett av elementen i fråga om att stabilisera Irak. Nu när IS i hög grad är slagen i militärt hänseende, måste huvudvikten läggas vid ickemilitär verksamhet.

En övergripande handlingsmodell och att utveckla relationerna till Irak på bred front är ytterst viktigt. Mot den bakgrunden är beslutet om att öppna en ambassad i Bagdad befogat. Utskottet vill inskräpa att i all övergripande verksamhet som utförs av det internationella samfundet bör man sikta på att ansvaret för att garantera Iraks säkerhet så snart som möjligt ska överföras till Iraks egna myndigheter. I utvecklingen av denna nationella kapacitet har det internationella samfundet sin egen viktiga roll. Därför är det viktigt också för Finland att vara med om att stödja Iraks säkerhetsmyndigheter.

Utskottet vill betona att det omfattande stödet till Irak från det internationella samfundet förblir ineffektivt om Irak inte själv tar en större roll och ett större ansvar för att eliminera de grundläggande orsaker som fördröjer uppkomsten av en välfungerande samhällsordning. Framsteg är svåra att nå om inte alla samhällsgrupper beaktas rättvist, förvaltningen rensas på korruption och de mänskliga rättigheterna respekteras. Utskottet påpekar att i ett välfungerande samhälle är det polisen och inte soldaterna som är den centrala myndighetsaktören i fråga om inre säkerhet.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Försvarsutskottet föreslår

att utrikesutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande FsUU 2/2019 rd

Helsingfors 26.9.2019

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Ilkka Kanerva saml
vice ordförande Jari Ronkainen saf
medlem Anders Adlercreutz sv
medlem Atte Harjanne gröna
medlem Hanna Holopainen gröna
medlem Eeva Kalli cent
medlem Mika Kari sd
medlem Jukka Kopra saml
medlem Joonas Könttä cent
medlem Markus Mustajärvi vänst
medlem Juha Mäenpää saf
medlem Riitta Mäkinen sd
medlem Veijo Niemi saf.

Sekreterare var

utskottsråd Heikki Savola.